

KITAPLAR ARASINDA

Tjurkologičeskiy Sbornik I [Türkoloji Dergisi]. Akademiya Nauk SSSR, Otdelenie literaturı i yazıka. Moskova—Leningrad 1951. 184 s.

A.N. Kononov'un idaresinde, tanınmış Rus türkologu S.E. Malov'un 70. doğum yıldönümü münasebetiyle çıkarılan bu armağan, türkolojiye ait çeşitli incelemeleri içine almaktadır.

5—30 E. İ. Ubryatova, *O nauçnoy i obščestvennoy deyatel'nosti Sergeya Efimoviça Malova* [Sergey Efimoviç Malov'un ilmi ve içtimai faaliyetleri hakkında]. S.E. Malov 16. İ. 1880 tarihinde Kazan'da doğmuş, yüksek tahsilini Kazan (1904) ve Petersburg'da (1909) tamamladıktan sonra 1916 da magister unvanını kazanmış, 1917 de Kazan, 1922 de Petersburg (Leningrad) üniversitesinde vazife almış, bu arada başka müesseselerde ve Taşkent üniversitesinde (1923—1927) de türkoloji dersleri vermiş, 1934 te İstitut yazıka i mişleniya Türk dili şubesi müdürlüğüne getirilmiş, 1939 da da İlimler Akademisi muhabir üyeliğine seçilmiştir. Malov'un esas sahası eski türkçe (uygurca) ile bugünkü Türk şiveleri, bilhassa yeni uygurca (= Doğu Türkistan türkçesi ve tarançı), sarı uygurca v.s.dir. Bu yazıya ilâve edilen listeye göre, Malov'un 1904—1946 yıllarında meydana getirdiği makale ve kitapların sayısı 153 tür. Eserleri arasında bilhassa şunlar zikre değer : *Suvarnaprahāsa* (Altun Yaruk'un metni, W. Radloff ile birlikte) : Bibliotheca Buddhica XVII (Spb. 1913—1915) ve (almanca tercümesi) XXVII (L. 1930). — *Obrazci drevnetureckoy pis'mennosti s predisloviem i slovarem*, Taşkent 1926 (Orta Asya Devlet Üniv. Şarkiyat Fak. neşr.). — *Dva uygurskiĥ dokumenta*, Taşkent 1927 (Orta Asya Devlet Üniv. Şark. Fak. çalışmalarından). — *İbn Muĥanna o tureckom yazıke* : ZKV III (1928), 221—248.— *K izuçeniyu tureckiĥ abakanskiĥ nareçiy* : ZKV III (1928), 289—304.— W. Radloff, *Üigurische Sprachdenkmäler*'in mukaddeme, düzeltmeler ve sözlük ile neşri, L. 1928. — *İz tret'ey rukopisi «Kutadgu bilig»* : İAN (1929), 737—754.— *Drevnetureckie nadgrobiya s nadpisyami basseyna r. Talas*: İAN (1929), 799—806 (krş. H.N. Orkun, *Eski Türk yazıtları*, II, 133, 137, 160). — *Musul'manski skazaniya o prorokah po Rabguzi*: ZKV V (1930), 507—525. — *K istorii i kritike «Codex Cumanicus»*: İAN (1930), 347—375.— *Sitātapatrā-dhāranī v uygurskoy redakcii* : DAN (1930), 88—94. — *Uygurskie rukopisnte dokumentı ekspedicii S. F. Ol'denburga* : Zap. İnst. Vost. Ak. Nauk (1932), 129—149. — *Materialı po uygurskim nareçiyam Sin-dzyana* : S. F. Ol'denburg Arma-

gani, L. 1934, 307—322 — *K izuçeniyu tureckih çislitel'nih* : N. Y. Marr Armağanı, L. 1935, 271—277. — *Novie pamyatniki s tureckimi runami* : Yazık i mişlenie VI—VII (L. 1936), 251—279 (krş. H. N. Orkun. a. e., II, 158—159, 167—168; III, 57—58). — *Talasskie èpigrafiçeskie pamyatniki* : Materialı Uzkomstarisa, vıp. 6—7 (M.—L. 1936), 17—38 (krş. H. N. Orkun, a. e., II, 134—141). — *Mir Alişer Navoi v istorii tyurkskih literatur i yazıkov Srednèy i Central'noy Azii* : İAN (1947), 475—480. Bu bibliyografyadan sonra çıkmıştır: *Eniseyskaya pis'mennost' tyurkov*, M.—L. 1952 (krş. Abdülkadir İnan : Türk Dili III [1953], 123—124).

31—42 Zaki Aşmetov, *Novoe o perevodaç Abaya iz M. Yu. Lermontova* [Abay'ın Lermontov tercümeleri hakkında yeni malzeme]. Kazak şairi Abay Qūnanbaev 1880 yıllarından itibaren Rus şairi Lermontov'un bazı şiirlerini kazakçaya çevirmiştir. Müellife göre bu tercümeler rusça asıllarının yalnız kopyeleri olmayıp sanat bakımından da kıymetlidirler. Abay Qūnanbaev'in 1945 te yayınlanan *Şığarmalarınñ tolıq jıynoğı* (Eserlerinin tam koleksiyonu) adlı külliyyatında 22 manzumenin Lermontov'dan tercüme olduğu kaydedilmiştir. Müellif bu 22 tercüme dışında daha 11 şiir'in tercüme olduğunu meydana koymaktadır.

43—47 M. B. Balakaev, *O kombinirovannom upravlenii pryamogo dopolneniya v kazahskom yazıke* [Kazakçada vasıtasız tamamlayıcının çift reksiyonu hakkında]. Müellife göre *tır kempir bir kempirdi eje deydi* 'bir koca karı bir koca karıya anne der' veya *Men onıñ sözün maqıl kördim* 'ben onun sözünü doğru buldum' tipinde cümlelerdeki fiil (*deydi, kördim*) <yardımcı fiil> olup akkuzativ halinde olan vasıtasız tamamlayıcı (*kempirdi, sözün*) doğrudan doğruya fiile değil, bildirici (praedicatum) muhtevasını taşıyan isme (*eje, maqıl*) bağlanır; bu isim de akkuzativi doğrudan doğruya değil, ancak yardımcı fiilin vasıtası ile alabilir. Müellif yardımcı fiili çok geniş bir manada almakla yanılmıştır. Nitekim yukarıda misal olarak gösterilen cümlelerdeki fiiller de yardımcı fiil değildir.

48—54 P. P. Baraşkov, *Nekotorie svoystva yakutskih soglasnih* [Yakut konsonantlarının bazı hususiyetleri]. Her hangi bir tasvirî Yakut gramerinde de bahsedilen bazı konsonant değişmeleri (*balık — balıgım; sap 'iplik' — saba 'onun ipliği'*) vokal türemesi (*ı-skāp 'dolap' < rus. şkap; o-stuol 'masa' < rus. stol; k-ı-lās 'anahtar' < rus. klyuç*), rusçadan yakutçaya geçmiş kelimelerin sonundaki konsonant düğümlerinin çözülmesi (*pūn, būn 'nokta' < rus. punkt*), hatta mevzu ile pek alakası olmayan hece, kafiye ve vokal uyumu gibi meseleler üzerinde durulmaktadır. Fonetik lâboratuvarında yapılan dene-

melere göre kelime başı ve sonundaki konsonantlar arasında akustik bakımından fark vardır, msl. *tut* id. ve *külük* 'gölge' kelimelerindeki *t* ve *k*'ler aynı değildir.

55—67 N. A. Baskakov, *Liçnıe i liçno-prityajatel'nte mestoimeniya v karakalpakskom yazıka* [Karakalpakçada şahıs ve mülkiyet zamirleri]. Şahıs zamirlerinin şekil ve manaları. Müellif mülkiyet zamiri ile *meniki* 'benimki', *özimdiki* 'kendiminki', *meniñ* 'benim', *özimniñ* 'kendimin' v.s. gibi şekilleri kastetmekte; *mendegi* 'bendeki', *özimdeki* 'kendimdeki' şekillerine «bulunma yerinin şahıs-nisbet zamirleri», *mendey* 'benim gibi', *özümdey* 'kendim gibi' şekillerine de «benzeyişin şahıs-nisbet zamirleri» adını vermektedir.

68—72 A. N. Bernştam, *Novıy tip tyurğeşskih monet* [Türgeş sikkelерinin yeni bir tipi]. 1939 da eski Sarığ şehrinde yapılan kazılarda Çin paraları tipinde dört Türgeş bakır parası bulunmuştur. Bu paralar küçüktür ve kaba işlenmiştir. Ortalarında dört köşeli bir delik vardır. Paraların bir tarafında Uygur harfleriyle «Türgeş kağan Bay Bağa», öbür tarafında da «Şut'm on^oq t^amğa» yazılıdır. Müellifin izahına göre bu sonuncu kitabenin manası şudur: «Soyum imparator soyu, bu Onok damgasıdır.» Müellif Türgeş tarihinin başlıca hadiseleri ve Onok—Türgeş—Çin münasebetleri üzerinde de durmaktadır. Yedisu sahasında Türgeş hâkimiyeti 704 ten 766 ya kadar sürmüştür. Yukarıda adı geçen Bay Bağa, Çin kaynaklarında Moşe Dagan' (= Bağa Tarqan), 738 de Türgeş kağanı Sulu'yu devirerek kendini kağan ilân etmiş ve 740 ta Çinliler tarafından da tanınmıştır. Müellif bu dört paranın 738—740 yıllarında basılmış olması ihtimalini ileri sürmektedir.

73—79 A. K. Borovkov, *Iz materialov dlya istorii uzbekskogo yazıka* [«Özbekçe» nin tarihine ait metin örnekleri]. 1914 te Karşı'de (Özbekistan) bulunmuş bir Kur'an tefsirinin «Ashâbü 'l-kehf» hakkındaki faslının transkripsiyonlu ve izahlı neşri. Bu tefsirin elimizdeki nushası Timurlular devrinde (XV. asır) istinsah edilmekle beraber dili XI—XIV. asırlara ait Orta Asya türkçesi hususiyetlerini gösterir. Bu yazıya 1 sahifelik faksimile ilâve edilmiştir. Müellifin daha çok bugünkü Özbek telâffuzuna dayanan transkripsiyon usulü tenkid edilebilir.

80—84 N. S. Grigor'ev, *O zakonomernosti vıpadeniya koneçnogo-y v glagol'niç osnovah yakutskogo yazıka* [Yakutçada fiil tabanlarının sonundaki *y* düşmesinin kaideliliği hakkında]. Müellif burada O. Böhtlingk (*Über die Sprache der Jakuten*, Spb. 1851), S. V. Yastremskiy (*Grammatika yakutskogo yazıka*, İrkutsk 1900) ve L. N. Haritonov'un (*Saça tılın grammatikata*, Yakutsk 1942 ve *Sovremenniy yakut-*

skiy yazık, Yakutsk 1947) yakutçada fiil tabanlarının sonundaki *y'* nin düşmesine dair ileri sürdüklerini tenkidle bu sesin hangi şartlar altında düşüp düşmediğini aydınlatan bir takım kaideler tesbit etmektedir, msl. *suruy-* 'yazmak', *suruy-ba-t* 'yazmıyor', *suruy-dum* 'yazdım', fakat *suru-lun-* 'yazılmak', *suru-k* 'yazı' v.s.

85—92 V. G. Egorov, *Pervaya pečatnaya grammatika çuvaşskogo yazıka 1769 g.* [1769 yılında basılan ilk Çuvaş grameri]. XVI. asırda Çuvaşlar diğer Volga boyu kavimleri ile birlikte Rus devletine dahil olmuşlardır. Çarlık hükümeti, Hıristiyanlığı yaymak maksadıyla, burada mektepler açmış ve bir takım dinî-ahlâkî eserleri bu kavimlerin dillerine tercüme ettirmeğe karar vermiştir. Kazan ve Nijniy-Novgorod'da kurulan ruhanî mekteplerde o zamanlar «yabancı» dedikleri bu diller okutulmuştur; öğrenciler arasında da «yabancı» çocukları vardı. XVIII. asırda kurulan İlimler Akademisi Volga boyunca konuşulan «bütün yabancı dillerden örneklerin derlenmesi»ni programına almış ve bu yoldaki çalışmalar bilhassa bütün dünyadaki dil ve lehçelerin karşılaştırmalı sözlüğünün meydana getirilmesi fikri ile meşgul olan II. Ekaterina zamanında hızlanmıştır.

İlk Çuvaş grameri *Soçineniya prinadlejaşçie k grammatike çuvaşskogo yazıka* adıyla 1769 da yayınlandı. Burada ne müellifin ismi, ne çıkış tarihi ve basılış yeri gösterilmiştir. Fakat Peterburgskie Vedomosti (no. 41, 22 Mayıs) gazetesinde çıkan bir ilândan bu eserin 1769 da Moskova'da Sinod matbaasında basıldığını öğrenmekteyiz. Bu eser, hiç değişiklik yapılmadan, bir Çeremis ve bir Vot grameri ile birlikte, 1775 te Petersburg'da İlimler Akademisi tarafından bir daha bastırılmıştır.

İlk Çuvaş grameri Lâtin gramerinin kalıplarına göre hazırlanmıştır. Lâtince olduğu gibi çuvaşçada da beş çekim hali (nominativ, genitiv, dativ, akkuzativ, ablativ) kabul edilmiştir. Ancak ablativ olarak gösterilen hal (*sirlaba* [=s'ırlaBa] 'çilek ile') ablativ değil, instrumentaldır; hakikî ablativ (-tan / -ten, -ran / -ren) ve lokativ (-ta / -te, -ra / -re) bu gramerde yer almamıştır. Gramer sahibi, yine lâtinceyi örnek tutarak, fiilin şimdiki zaman teklik 1. şahsını esas şekil olarak kabul etmektedir, msl. *tvadap* (=tävaDöp) 'yapıyorum', halbuki türkçede olduğu gibi, çuvaşçada da emir kipi teklik 2. şahıs fiilin esas şeklidir. Gramerde buna benzer bir takım yanlışlar daha vardır. Fakat bütün eksiklik ve yanlışlarına rağmen, ilk Çuvaş gramerinin büyük bir tarihî önemi vardır. Zira daha sonraki Çuvaş gramerleri için örnek hizmetini gördüğü gibi, Batı âlemi de Çuvaşların Finnugor değil, Türk olduğunu ancak bu gramer sayesinde öğrenmiştir.

93—102 V. M. Jirmunskiy, *Sledi oguzov v nizov'yaĥ Sır-Dar'i* [Aşağı Sırderya'da Oğuzların izleri]. Ebülğazi, *Şecere-i Terakime* adlı eserinde, Dede Korkut kitabının en eski tabakasını meydana getiren hikâyelerin kahramanlarından bahsederek, Oğuz iline beylik eden kızlar arasında Karmış Bay'ın kızı ve Mamiş (Alpamiş=Dede Korkut kitabındaki Bamsı Beyrek) Beg'in karısı Barçın Salur'un adını da zikretmekte ve şöyle devam etmektedir: «Onun kabrı Sır nehri yakasındadır ve halk arasında meşhurdur. Özbekler ona Kök Kâşane (müellifin, Tumanskiy'in tercümesine göre bu ismi «Barçın-Gök-Kâşane» şeklinde vermesi yanlıştır) derler. Bu, çinili, güzel bir kubbedir.» Müellif, Ebülğazi'nin zikrettiği «Kök Kâşane» türbesinin, V.A. Kallaur (1900—1901) ve A. Yu. Yakubovskiy (1927) tarafından tetkik edilen ve XX. asrın başlarında Kazaklar tarafından «Kök Kesene» diye tanınan türbe ile aynı olduğunu ileri sürmektedir. Bu türbe, Tümen-Arık istasyonunun 6,4 km kuzeybatısındaki eski Sıgnak şehri yakınında bulunuyordu, 1914 te de yıkılmıştır. Bu türbenin kaç tarihinde kimin için kimin tarafından yapıldığı bilinmemekle beraber, içini süsleyen çinili mozaiklere göre XIV. asrın sonu ile XV. asırda inşa edilmiş ve Özbek hanlarından birinin türbesi olması ihtimali vardır. Belki buranın yerinde önceden Oğuzlar zamanından kalma ve Barçın Salur'un adına bağlı bir türbe mevcuttu.

Aşağı Sırderya bölgesinde Oğuzlara ait başka hatıralar da vardır. Kazalinsk yakınında eski Oğuz şehri olan Yangıkent'in harabeleri hâlâ duruyor. Korkut Ata'nın efsanevi mezarı da Kazalinsk ile Djusalı arasında bulunuyordu. Aşağı Sırderya'nın bugün kurumuş olan eski mecrasının bir kısmı Uguz jılgası (Oğuz deresi) adını taşıyor. Eskiden bunun (veya bir kısmının) adı Barçın-derya idi. Kıyısındaki Barçınlıkent (Barçkent, Barçınkent, Barçın) 1220 de Cuci tarafından tahrip edilmiştir. Uzgent (< ? Oğuzkent). Kiskala (= Kızkalesi), Kelintübe, Kelinarık gibi yer adları da Oğuzlarla ilgilidir.

103—111 A. İ. İshakov, *O podrajatı'l'nih slovaĥ v kazahskom yazıke* [Kazakçada onomatopeler hakkında]. Müellif kazakçadaki onomatopeleri 1) ses taklit eden kelimeler ve 2) tasvirî kelimeler olmak üzere iki gruba ayırır. Msl. *Qarġa qarġ etti, irimşik cuzınon salp etti* 'karga bağırdı, ağzından peynir düştü' cümlesindeki *qarġ et-* birinci, *salp et* de ikinci gruba dahildir. Müellif bu iki gruba soktuğu onomatopeik kelime ve tabirlerin çeşitlerini bol misallerle aydınlatmaktadır.

112—119 A. N. Kononov, *Proishojdenie proşedşego kategoriçes-*

kogo vremenı v tyurkskih yazıkah [Türkçede şuhudî geçmiş zamanın menşei]. Müellif, şuhudî geçmiş zamanın (*yazdım* v.s.) menşeiine dair ileri sürülen fikirleri tenkid ettikten sonra, kendi nazariyesini şu şekilde tanıtmaktadır: Şuhudî geçmiş zaman eki *-dı*'dır, bu da 3. şh. mülkiyet ekinin eski şeklinden (=bugünkü *-sı*) başka bir şey değildir. *-dı/ sı* eki, kuvvetli bir ihtimalle, yakutçadaki *iti* (*itin*) 'işte bu' işaret zamirinden türemiş; bu zamirin oyrotçada (Altay türkçesinde) *tu* 'işte şu', diğer şivelerde *şu*, *su* şekilleri vardır. *t* (*d*)/ *ş:s* karşılığı türkçede yayılmıştır, msl. *kendi~kensi* (Cod. Cum.); emir kipi teklik 3. şh. yakut. *kör-dün* = türk *kör-sün*. Müellifin fikrince *-dı*'nın *-sı* ile aynı olduğunu yakutçadaki şuhudî geçmiş zaman paradigması da teyit eder:

T. 1. <i>bıstım</i> 'kestim' (<biçtim>)	Ç. 1. <i>bıstıbtı</i>
2. <i>bıstın</i>	2. <i>bıstıgtı</i>
3. <i>bısta</i>	3. <i>bıstılar</i>

Bu paradigmadaki *bısta* şekli *bıs*- fiil kökü ile *-ta* 3. şh. mülkiyet ekinen ibarettir, krş. *ağa-ta* 'baba-sı'.

Eskiden fiil ve isim kökleri arasında fark yoktu (krş. *toy* 'ziyafet'/*toy-* 'doymak', *eski/eski-* v. s.). Aynı zamanda hem fiil, hem isim olan bir köke eklenen *-dı* eki, <nesne-faaliyet> in <kollektif şahıs>a aidiyetini işaret ederek, geçmiş zamanı ifade kudretini almıştır. Bu suretle *yaz-dı* tipindeki şekil <zamanı ifade eden taban> haline geldikten sonra — sosyal ve gramatikal aspektlerde aidiyet kategorisi geliştikçe — diğer şahısların şekilleri de teşekkül etmiştir.

Müellifin bu nazariyesinin kabulüne, meydana olan fonetik ve morfoloji güçlükleri imkân vermemektedir. <Fiil-isim kökü> ve <kollektif şahıs> teorileri de dil felsefesine aittir. Şimdilik şuhudî geçmiş zaman, fiil tabanı + *t* fiilden isim yapma eki + mülkiyet eki şeklinde izahı, müellifin izahından daha çok kabule değer görünmektedir (bk. A. v. Gabain, *Altürk. Gram.* 217. § ; C. Brockelmann, *Ostürk. Gram.* 183. § a). Türkçede fiil tabanı + fiilden isim yapma eki + mülkiyet ekinen meydana gelen bir şeklin zamanı ifade edebilmesine çağatayca gelecek zaman şeklini misal olarak gösterebiliriz: *alğum* 'alacağım', *alğung*, *alğusi*, *alğumuz*, *alğunguz*, *alğusılar*; menfi: *almağum* 'almayacağım', v. s. (bk. J. Eckmann, *Mirzā Mehdīs Darstellung der tschagataischen Sprache*: Analecta Orientalia Memoriae Alexandri Csoma de Körös Dicata, Budapeşte 1942—1947, 178. s.). Müellife göre *yazdık~yazdımız* şekillerinden birincisi aslıdır, *yazdımız* ise ancak <şahıslı> çekim teşekkül ettikten sonra sistem icabı türemiştir ki bu da bir tahminden başka bir şey değildir.

120—126 I. Yu. Kraçkovskiy, *Tureckiy peivopeçatnik İbrahim Müteferrika'nın rabotı po geografii* [İlk Türk matbaacısı İbrahim Müteferrika ve coğrafya üzerindeki çalışmaları]. Macar asıllı ilk Türk matbaacısı İbrahim Müteferrika kuvvetli bir coğrafya bilgini idi. Bastığı kitaplar arasında 6 kadarı coğrafya ile ilgilidir, hatta bir tanesi (*Fayüzât-ı mığnâlisiye*) kendi kaleminden çıkmıştır. Kraçkovski, İbrahim Müteferrika'nın Batı coğrafya bilgisini (*Cihannüma*'ya yaptığı ilâveler) Türk okuyucusuna tavassut etmekteki rolünü belirtmekte ve bastığı eserlerin Avrupa ve Rusya ilim âleminde uyandırdığı alâkaya işaret etmektedir.

127—135 M. S. Mişaylov, *K voprosu o zanyatiyah M. Yu. Lermontova «tatarskim» yazıkom* [M. Yu. Lermontov'un «Tatar» diliyle uğraşması meselesine dair]. Rus şairi Lermontov, 1837 de sürgünde bulunduğu Kafkasyanın folkloruna ve «tatarca» adını verdiği azericeye karşı büyük bir alâka göstermiştir. Müellif, Lermontov'un bazı eserlerinde geçen türkçe isim ve kelimeleri incelemektedir.

136—142 G. A. Nikiforov, *O znaçeniyah affiksa -lar v yakutskom yazıke* [Yakutçada -lar ekinin manaları hakkında]. -lar çokluk ekinin yakutçadaki fonksiyonları. Bildirici olarak kullanılan sayı adı çokluk ekini alır: *kiniler b'ester* («onlar beşler») «onlar beş kişi» v.s.

143—154 A. P. Okladnikov, *Kon' i znamya na lenskiş pisanicaş* [Lena kaya resimlerinde at ve bayrak]. Lena vadisinde, Şişkino köyü yakınında eski Buryatların mukaddes saydıkları kayalarda muhtelif devirlere ait resimler görülmektedir. Bu kaya resimlerinin muhtevaca en zengin gruplarından biri, vaktiyle bu bölgede yaşamış eski bir Türk kavmine, galip bir ihtimalle, Orhon kitabelerinde ismi geçen Kurikanlara aittir. Bu at resimleri büyük bir itina ile çizilmiştir. Bu atlar alelâde hayvanlar değil, tıpkı msl. Kül Tegin kitabesinde isimleri kaydedilen atlar gibi, sahiplerinin savaş arkadaşları idiler. Müellif Türk ve Moğolların at kültürüne ve bayraklarına dair mühim malûmat verdikten sonra şu neticeye varmaktadır: Şişkino kaya resimlerinde görülen athların elindeki bayraklar onların sosyal durumu ve siyasi rolünün alâmetidir. Bu bayrak taşıyan mağrur athlar Kurikan boylarının ya hakikî, dünyevî şahısları, yahut da öldükten sonra ilâhlaşmış savaşçı önderleridir. Kurikanlarda her halde bir yüksek tabaka ve bir halk tabakası vardı.

155—163 A. A. Popov, *Yakutskie zapisi A. F. Middendorfa* [A. Th. von Middendorff'un yakutça notları]. Middendorff'un *Puteşestvie na sever i vostok Sibiri* (II. cilt, Spb. 1878) adlı eserinde Yakut etnografyası bakımından kıymetli 7 küçük metin bulunmaktadır. Müellif

bu metinlerin yanlışlarını düzeltmekte ve yeni bir tercümesini vermektedir.

164—175 L. P. Potapov, *Drevniy obıçay, otrajayuşçiy perobitro-obşçinniy bit kočevnikov* [Göçebelerin en eski müşterek yaşayışını etksettiren eski bir âdet]. Güney Altay Türklerinde süttten hazırlanan şakı (*araka*), ikram eden ailenin yurtasında, komşu ve akrabalarla birlikte muayyen bir törenle içilir. Farsça bir eserde, Özbek hanı Nadir Muhammed'in (öl. 1651) sarayında tertiplenen kumıs içme töreni tasvir edilmektedir. M. F. Gavrilov 1929 da çıkan bir yazısında yanı göçebe Özbeklerdeki boza içme töreni hakkında malûmat vermektedir. Potapov bu çeşitli içki törenlerinde, vaktiyle primitif göçebelerin müştereken hazırladıkları kumısı muayyen bir törenle birlikte içtikleri âdetin hatırasını görmektedir.

176—183 V. V. Reşetov, *Ob odnom ızbekskom padeje* [Özbekçe de bir çekim hali hakkında]. Bugünkü özbekçenin şehirlerde konuşulan ağızlarında genitiv ve akkuzativ ekleri birleşmiştir (*ni*). Müellif ekli ve «eksiz» «genitiv-akkuzativ hali» nin kullanılmasına bir takım misaller göstermekle beraber bildiklerimize yeni bir şey getirmez. Onun bahsettiği *taş uy* 'kârgir ev', *atä ar ä* 'ana baba' ve *nan-zävat* (rus *hlebozavod*) 'ekmek fabrikası' gibi terkiplerin mevzu ile alâkası olmadığı gibi *otam yozgan hat* 'babamın yazdığı mektup' tabirinde geçen *otam* (=atam) 'babam' kelimesi de müellifin zannettiği gibi «gen. -akk.» halinde değil, nominativdedir. Makalede *Toşkent şahar* 'Taşkent şehri', *bizning boğda* 'bizim bahçede' gibi terkiplerde mülkiyet ekinin bırakılması, *anä tıllisini* 'ana dilini' tabirinde ise fazla mülkiyet ekinin kullanılması hadısüne de temas edilmiştir.

J. Eckmann